

Arbejdsret

Boel Flodgren, Fackföreningen och rätten, Stockholm 1978.

Boel Flodgrens bog er en retssammenlignende undersøgelse af foreningsrettens udvikling og indhold i USA og Sverige. Begrebet foreningsret er ikke ganske klart i konturerne. I hovedsagen

sigtes der til arbejdsgiveres og lønarbejdederes ret til at organisere sig og udnytte den magt, der er forbundet med det organisationsmæssige tilhør.

Selv om begrebet omfatter både arbejdsgivere og lønarbejdere er bogens temaer fortrinsvis koncentreret om sidstnævnte. På den måde bliver det en fremstilling af spørgsmål om fagforeningens retsbeskyttelse.

Bogen er delt ind i syv hovedafsnit. De to første præsenterer emnet og grundtrækkene i undersøgelsens struktur. I det andet gøres der rede for en række grundbegreber der indgår i den retlige struktur i såvel Sverige som USA (begrebet fagforening, begrebet arbejdstager, begrebet faglig virksomhed samt fagforeningsstrukturene i Sverige og USA).

Tredje hovedafsnit er det såkaldte retsgenetiske afsnit hvori forfatteren redegør for den fagforeningsretlige udvikling i Sverige og USA fra forrige århundrede til i dag. I fjerde, femte og sjette hovedafsnit analyseres en række detailspørgsmål om domspraksis og administrativ praksis til belysning af foreningsrettens forskellige udformning i Sverige og USA. Fremstillingen afrundes af konklusion og nogle videregående »reflexioner«.

Fagforeningsretten er oplagt et centralt emne for kritisk juridisk forskning. Om udviklingen i den svenske fagforeningsret bringer fremstillingen –

så vidt jeg kan bedømme – ikke nævneværdigt nyt. Derimod er de tilsvarende spørgsmål i amerikansk ret ikke så vidt jeg ved tidligere fremstillet på noget skandinavisk sprog, og skildringen af foreningsrettens udvikling i USA er oplysende. Som man kunne vente er fremstillingen i høj grad koncentreret om magtkampen mellem kongressen og de federale domstole hvis dybt reaktionære praksis helt op til slutningen af trediverne satte en effektiv bom for de bestræbelser der faktisk blev udfoldet med henblik på at yde fagforeningerne retsbeskyttelse. Indtil det i 1937 lykkedes Roosewelt at ændre magtstrukturen i højesteret så den såkaldte Wagner-lov, (National Labor Relations Act) blev opretholdt som forfatningsmæssig med 5 stemmer mod 4.

Derimod savnes der i disse afsnit de nødvendige sociologiske anstrøg der kunne tjene til at give disse væsentlige historiske udviklingsforløb nogle mere almene forklaringsrammer.

Efter forfatterens angivelser skal bogens værdi imidlertid ikke udelukkende bedømmes på grundlag af den deskriptive fremstilling. Boel Flodgren har lagt vægt på at understrege at bogen er bygget op omkring en retsteore-

tisk hypotese. Rammene omkring denne hypotese formuleres på følgende måde:

»Mellan olika grupper/klasser – vad man med ett sammanfattande begrepp kan kalla *intressen* – i samhället råder motsättningar, vilka betingas av såväl strukturella som ideologiska faktorer. Dessa motsättningar tar sig uttryck i motstridiga socio-ekonomiska och politiska krav i samhället. Formella rättsregler, d.v.s. lagstiftning, domstolsavgörande o dyl utformas efterhand som motsättningarna tar formen af *konflikter*. När rättsreglerna tillskapas anpassas deras innehåll til de inblandade intressenas inbördes styrkeförhållande; rättsreglerna avspeglar med andra ord den rådande maktstrukturen«.

Det er bemærkelsesværdigt at Boel Flodgren – næsten nidkært – undgår enhver uddybning af marxistisk retsteori. Men det får nu være.

Derimod er det beklageligt at det teoretiske grundsyn ikke tilstrækkeligt følges op. Selv om forfatteren giver udtryk for at hun anser sin hypotese for godtgjort gennem fremstillingen indskrænker dokumentationen sig til ren overflade. I de konkluderende refleksioner hedder det bl.a.:

»Samnanfattningsvis kan man med utgångspunkt från den vidtagna undersökningen säga att det rättsskydd arbetstagarnas fackliga organisationer åtnjuter vid ett visst tillfälle avspeglar det maktförhållande mellan kapital och arbete som råder i samhället vid den tidpunkten. Den svenska fackföreningsrörelsen åtnjuter en starkare ställning visavi arbetsgivarsidan än vad den amerikanske fackföreningsrörelsen gör och de svenska rättsreglerna, sådana de kommit till uttryck i lagstiftning rörande fackföreningar, ger

också mera uppbackning åt fackföreningsintresset än vad fallet är i Amerika«.

Det vil sige: Den svenske fagbevægelse har en stærkere stilling end den amerikanske. Derfor er retsbeskyttelsen mere effektiv i Sverige end i USA.

Men denne konklusion kan ikke drages af fremstillingen. Tværtimod kan man med udgangspunkt i fremstillingen om den amerikanske fagbevægelses historiske retsbeskyttelse eller mangel på samme argumentere for at det netop er lovgivningen, retsordenen, der giver fagforeningen dens styrke. Dette var bl.a. tilfældet under Wagnerloven. I det hele viser der sig en analytisk uklarhed derved at fremstillingen i høj grad er centreret omkring begreber som »arbejdstagerinteresser«, »fagforeningsinteresse«, og »arbejdsgiverinteresser« og diskussionerne i en række sammenhænge om retspraksis og lovgivning er »arbejdsgivervenlig«, »fagforeningsfjendtlig« o.lign.

Men hermed forsømmes efter min mening det vigtigste perspektiv, der kan forklare fagbevægelsens forskellige stilling i USA og Sverige, nemlig spørgsmålet om i hvilken udstrækning fagbevægelsen er *integreret* i det samlede kompleks af retsregler og institutioner, der indgår i arbejdsmarkedsforholdene. Til den ende er det nødvendigt at inddrage statsteori og fagforeningssociologi. Uden disse rammer svæver fremstillingen i den blå luft. Og konklusionerne indskrænker sig til helt almene betragtninger som denne at »det privatkapitalistiske system, som råder i begge lande, er det som så at sige skænker indhold til retsreglerne og samtidig bestemmer rammerne for arbejdsmarkedsparternes mellemværender« og antagelsen om at »det er således økonomien og den på det økonomiske system hvilende magtstruktur,

som i sidste ende bestemmer rettens udformning, og dette er den centrale grund til at svenske og amerikanske domstole kommer til så ligeartede resultater, når det gælder afgørelser af enkelte konflikter mellem kapital og arbejde«.

For mit eget vedkommende deler jeg i vid udstrækning forfatterens retste-

oretiske synspunkter. Men jeg mener ikke, at hendes fremstilling indeholder nogen tilstrækkelig verifikation. Påpegede forskelle og ligheder mellem Sverige (Skandinavien) og USA er interessante og oplysende. Men de er ikke blevet integreret i nogen tilfredsstillende forklaringsmodel.

Ole Krarup